

AUSPICE JESU!
EXERCITIUM ACADEMICUM,
PROBLEMATATA
QVÆDAM PHILOSO-
PHICA

EXHIBENS,

Quod

Cum veniâ Ampl. Ordinis Philosoph.
In Academia Aboënsi,
SUB UMBONE

VIRI Reverendi atque Præcellentissimi,

DN. M. DAVIDIS LUNÐ/
Lingv. Oriental. Prof. Ord. Celeberrimi,
ac Pastoris in Bemar meritissimi, Præ-
ceptoris & Promotoris æternum
suspiciendi,

*Publico modestè Philosophantium exa-
mini subjicit*

OLAUS I. JSREËN/ O-Bothn.
In Auditorio Maximo, ad diem 22 Febr.
An. M. DC. XCVI.

Impr. apud JOH. L. WALLIUM.

Manuscript

*Patri in CHRISTO
Ac Domino longè Reveren-
disimo,*

**DN. JOHANNI
GEZELIO,**

**S.S. Theologiæ DOCTORI Cele-
berrimo, Ditecesios Aboënsis
EPISCOPO Eminentissimo, Re-
giæ itidem Academiæ PRO-CAN-
CELLARIO Permagnifico, Confi-
storii Ecclesiastici ANTISTITI Gra-
vissimo, Patrono & Mæcenati sum-
mo, summâ animi reverentiâ
colendissimo.**

**Ut. Submississimum. Indicium. extaret animi.
hunc ingenii, foetum. abortivum. humilimè.
inscribit. & sacrum. facit. intimeqve. vovet. ut.
REVERENDISSIMUM. PATREM. Ecclesiæ. gloriæ.
divinitus. concessum. fata. Nestoris. com-
plere. faciant. annos.**

REVERENDISS. PATRIS ac DOMINI

*Clientis humilimus
OLAUS Jhlsen.*

Ut &
VIRO Maxime Reverendo, Amplissimo,
Celeberrimoque

DN. M. A N D R E Æ
W A N O C H I O,

S. S. Theologiæ PROFESSORI Or-
dinario, Excellentissimo, utriusque
Consistorii ADSESSORI adcuratis-
simo, nec non PASTORI in Pundo
dignissimo, Patrono, Præceptori
ac Promotori maxime de-
venerando.

Has ingenii Primitias, Devoto consecrat animo,
addito voto calidissimo, velit DEUS sum-
mus Amplissimum Dominum Professore
in Academia, Ecclesiæque illustre decus, quin
& in Promotionem Clientum diu incolu-
mem conservare.

AMPLISS. DN. PROFESSORIS

subjectus Servitor
O. Jylken.

VIRIS

*Pl. Reverendis, Reverendis, Clariss. Doctiss.
& Spectatissimo*

DN. GUSTAVO CAJANO,
Pastori in Pochto vigilantissimo.

DN. BARTHOLLO RAJALENIO
Pastori in Raumo solertissimo.

DN. JOHANNI WEGELIO,
Sacellano in Bemat meritissimo.

DN. ISAACO JSEREN/
Parenti meo carissimo, filiali obsequio
æternum prosequendo.

*Hocce chartaceum munus, pro maximis
in se collatis beneficiis, offert,
rogans, ut idem benignè exci-
pere haud dedignentur*

R. R. Cl. SP. NOMINIS V. V.

Observantissimus cultor

O. Jhlken.

PROBLEMA PHILOLOGICUM.

*An Homini Lingva Ebraea sit naturalis?
& quis ejusdem Auctor?*

Graues Controversiarum
motus olim inter Ægy-
ptios & phryges fuerunt,
de Problemate propo-
sito, qva aliquam sui par-
tem, adeo ut eò fuerint adacti, ut rei istius
veritatem exploraturi, duos Infantes
recens natos ab omni consortio homi-
num exclusos, homini cuidam inter pe-
cora educandos tradiderint, prohibue-
rintque ne quisquam cum iis aliquo u-
teretur sermonis genere: existimantes,
quocunque inciperent loqui Idiomate, il-
lud homini esse naturale, sicque litem
diremtum iri. Cum ergo biennium
A trans-

transiisset, & infantes vagire desiissent;
 non nisi *beccos*, nescio quo fato, clamare
 ceperunt. Et quoniam Phrygii *Panem* sic
 adpellabant, ideo etiam Lingvam suam
 naturalem, atque quæ omnium sit prima
 opinabantur. Refertur, etiam Exem-
 plum aliud de Rege quodam, qui *tri-*
ginta Infantes Custodibus quibusdam di-
 citur tradidisse, ut experiretur, quânam
 illi a liqvando uluri essent lingvâ, utpote
 â nullo aliquam docti; atque reperisse
 laborem istum fuisse vanissimum, nul-
 lumque eorum distinctas protulisse vo-
 ces. Docent *hæc Exempla* clarè fatis, quod
 nulla lingua homini sit naturalis, Nam
 licet homini sit naturalis potentia & fa-
 cultas loqvendi, inde tamen non sequitur,
 lingvam aliquam homini esse innatam, a-
 deoque nec *Hebræam*. Omnis enim loqvella
 oritur ex auditu, mutuaque consuetu-
 dine. Hinc si supponamus pueros, ex-
 tra consortium hominum qui enutri-
 rentur, lingvam aliquam sibi formare
 posse, quæ ab aliis intelligi non posset,
 non

non tamen eos Hebraicè loqui, luce est
 clarius meridiana. Nam cum nemi-
 nem Hebraicè audirent loquentem, nec
 ipsi Hebraicè loquerentur. Si autem vox
 aliqua Idiomatis Ebraici, novæ isti lingvæ
 immisceri posset, ea tamen Ebraica non-
 dum esset; quippe quæ per accidens
 provenisset, & non ideo, quia Ebræi iis-
 dem vocibus utuntur. His autem no-
 stra suffulta stat Thesis argumentis: (N)
 Si lingua Ebræa esset à naturâ, utique
 necessariò homines ad eam discendam
 essent magis proclives, quam docet u-
 sus, faciliorque ad Ejus cognitionem per-
 venirent ratione; at falsum est conse-
 quens Ergo & antecedens. Consequens
 autem esse falsum in hoc Syllogismo,
 probat ipsa experientia quotidiana, ut-
 pote dilucidissimè demonstrans linguam
 Hebræam, æqvè difficulter ac unquam
 aliam, addisci; homines etiam majori
 impetu ferri ad adquirendam notitiam
 linguarum aliarum, quam ipsius Ebrææ,
 constat. (O) Si Lingva Ebræa esset natu-
 ralis, sequeretur etiam surdos Hebraicè

loqvis; At cum nec heic assumtum sit
verum, E. nec ullo veritatis fundamen-
to totum inniti Syllogismum certum est.
Docet id non obscure clarissima expe-
rientia, videmus enim indies, surdos
etiam esse mutos: Ratio hæc est evi-
dentissima, quod neminem potuerint
audire loquentem. Etenim si Ebræa lin-
gua illis esset naturalis, etiam loqueren-
tur Ebraicè, etiamsi nullum audiant il-
lâ utentem Lingvâ; At quia jam nul-
lam linguam callent, ob rationem mo-
dò adhibitam, nec Linguam Hebræam
esse Naturalem, tam est *clarum, quam cum*
sudum est, esse solet. Quin imò, si Lingva
illa esset naturalis, surdi nulla ab ea
abstinerent ratione, quominus eâdem u-
terentur. Non enim heic aliter fieret
quam cum fumo, quem, si vel diu
quis deprimat deorsum, semper ta-
men ascendet; atque cum Lapide,
quem vel millies in altum projectum,
descendere est planissimum. Vim quippe
obtinet suam illud:

Naturam expellas furcâ, tamen usq; recurret.
Neque

Neq; vero nostram sententiam quispiam
 eo refutabit, si vel maximè dicat, Ling-
 uam Ebraicam videri naturalem homini
 ideò, quia primus Homo Adamus statim,
 postquam esset creatus, Deum Ebraicè
 loquentem intellexit, quod fieri non po-
 tuisse, diceret quis; si lingua Hebraica
 esset tantum ex instituto & consuetu-
 dine, debuissent enim aliquot menses
 præterlabi, antequam DEUM Hebraicè
 loquentem intelligere, & animanti-
 bus nomina indere potuisset congrua.
 Non, *inquam*, nostram sententiam ex-
 pugnabit quis vel isto argumento, ut-
 pote cum illa Cognitio Lingvæ He-
 brææ in Adamo fuerit donum præter
 naturale. Patet id hinc, quod primi no-
 stri parentes illam cognitionem in libe-
 ros non propagarunt, extraordinaria
 enim fuit & ad habitus pertinens in-
 tusus. Quapropter etiam Liberi didi-
 cerunt Lingvam Hebræam à Parenti-
 bus eodem planè modo, quo hodiè li-
 beri à parentibus Lingvam quacun-
 que, siue Syetica sit, siue Finnica vel et-
 iam-

iam Germanica, addiscunt. Proinde cognitio illa Lingvæ Ebraicæ in primis Parentibus non fuit à naturâ, nec ex instituto humano ; Sed à DEO homini immediatè , divina virtute instillata & infusa. Si enim Adamus ipse Lingvam hanc proprio Studio & ingenio sibi effingere non potuit, utique DEUS ipse Auctor statuentus. Prius claret exinde , nam non tam cito potuit Adamus eam efformare , ut statim DEUM intelligere potuerit loquentem, Evamque alloqui. Posterius ideò verum erit, quia si Ebræa lingua non fuit innata homini, neque ab Homine inventa, adhæc donum singulare & eximium. E. à DEO sit, necessum est. Nam quem admodum homo non utitur certa lingvâ, nisi aliquem ante audierit illa utentem ; Ita nec Adamus si à DEO linguam Ebræam sibi iufusam non habuisset, ulla Lingua potuisset loqui. Ratio est: quia neminem illa uti audivisset

set, à quo didicisset; At quia DEUM
 Ebraicè statim intellexit loquentem, evi-
 dens est, DEum istius esse Auctorem.
 Si autem dicatur Linguam Hebræam
 ideò videri ab Adamo inventam & non
 à DEO inditam, quia imposuit nomina
 bestiis agri & volucris cœli, cuique
 animantium convenientia; Non tamen
 nostra vel hanc ob Causam labefactatur
 Thesis; DEUS enim ante impositionem
 nominum Adamum erat adloqvutus,
 adeò ut non sit dubium, quin Adamus
 tum jam calluerit linguam Hebræam,
 quando nominibus suis quodvis adpel-
 lavit animal. Non autem ineptè hic
 quæri possit, quomodo DEUS Adamum
 hanc Linguam docuerit? *Cl. Leusdenius*
 amplectitur sententiam illam, quæ sta-
 tuit DEum tantummodo infudisse A-
 damo linguam Ebraicam quoad ra-
 dices; Et sic eum facili opera, reliqua
 derivata à radicibus descendencia, for-
 massè per propriam suam Sapientiam,
 quæ erat imbutus, & scientiam. Hoc
 non

non fuisset. Adamo difficile factu, cum majori fuerit donatus Sapientiâ, quam quisquam hominum, qui jam facillimè, si ipsi nota sit radix in quacunque nota lingua, reliquas voces ex illa radice, vel per additionem, vel per detractionem quarundam literarum, formare potest.

PROBLEMA LOGICUM.

An DEUS recte ponatur in Prædicamento Substantiæ?

Variè licet de numero prædicamentorum à variis disputetur, monstrosam digitis vel pluribus vel paucioribus *χῆρες τῆς Φιλοσοφίας* facientibus nonnullis: cum Celebrrioribus tamen, & magis limati iudicii Philosophis, decem dari statuimus, illaq; eam ob causam, ut facilius atq; distinctius rerum omnium cognoscerentur naturæ, ab ipsis constituta; non verò, ut dirum aliquod sint Ergastulum, cui res quæ in Prædicamentis sunt, quasi localiter includantur. Vulgo quidem in Prædicamento esse negantur sequentia.

Con-

*Concretum, consignificans, fictum, Polysemon,
Vox Logice, DEUS, Excedens, Privatio, Parsq;*
At quid de DEO sentiendum sit ex hoc
patefcit, quod DEUS, qui vera substan-
tia est, potest cum substantiis cæteris
substantia adpellari, faciliorisq; intelle-
ctionis gratiâ in classe substantiarum
poni, ipso Philosopho huic nostræ senten-
tiæ album porrigente calculum, Lib. VII.
Metaph. cap. 1. Quod autem quidam
dicunt DEUM infinitum prædicamento
non includi, id ex præcedentibus dilui
potest operâ facili, ubi diximus, Prædi-
camentum non esse carcerem aliquem,
in quo res in Prædicamenti contentæ
captivæ detineantur, quique rebus ali-
quam adferat imperfectionem, sed esse
dispositionem quandam, quæ modum
intelligendi rerum naturas faciliat.
Quemadmodum ideo maximè ad Clas-
sem Sapientum pertinet Salomo, quo-
niam omnium est Sapientissimus, ita
DEUS quoque quia substantia est per-
fectissima, quoniam substantia sit, negare ne-
quit: Est etiam Ens, quod non est in

subjecto, quodque non substat accidentibus, nam licet substantia accidentibus substatre dicatur, non tamen id de substantiâ Logicâ, sed Physicâ accipiendum est, ipso etiam Aristotele ab ejusmodi loquendi modo abhorrente. Probe autem notandum est, quod cum dicimus DEUM posse esse in Prædicamento, id non sic sit intelligendum, quasi directè Divinam ejus Entitatem ibi locandam velimus, utpote quæ eâ ratione transcendit essentiaæ suæ nobilitate & ob eminentiam perfectionis, omne prædicamentum, cum sit Ens tam nobile, ut propter infinitam perfectionem, notionem generis & speciei non admittat. Vid. Excellentiss. B. DN. D. Jac. Flachsenii Colleg. Log. pag. 106. Hoc autem cum asserimus, non statim omnino Eum Prædicamento substantiæ excludendum censemus, sed revera in eo poni posse, sc. quia esse in prædicamento extrinseca tantum denominatio est. Quid? Quod Grammatici DEUM generis dicunt esse Masculini, sexum sic DEO tribuentes, quod Majoris

joris est momenti. Proinde ut termino
 utamur Philosophis usitato, *reductivè*
 DEUM esse in Prædicamento Substantiæ
 adfirmamus.

PROBLEMA PHYSICUM,
Controversiam De Motu Terræ ex-
pendens.

GRAVISSIMUS est labor & meis impar
 humeris, quem expediendum mihi
 sumsi in exponenda Controversia, quæ
 ventilatur inter Philosophos Veteres, &
 Novos. Variis perspicacissimi eqvidem
 ingenii Viri, volunt stabilire argumentis
 mobilitatem Terræ, asserentes astra, quæ
 corpora sunt magnitudinis immensæ,
 tam celeriter non posse ferri quam par
 est; Infinito sc. cum à Terrâ absint spa
 tio: nec naturam id facere per plura
 quod per pauca potest. Verum licet
 nullius quidquam detractum velimus
 auctoritati, atque quemvis suo abundare
 sensu non inviti patiamur; interim tamen
 tutior nobis illa videtur sententia, quæ,
 astra moveri, Terram autem in medio
 mun-

mūdi qviescere, & ex se propriā suā vi naturali, qvamdū manet in proprio suo loco, nullum pulsum edere, sed immotam qviescere, nec nisi per violentiam inde detrudi, asserit. (α) Si enim omne grave ad motum est ineptum, utique etiam multo magis terra qvietem amare dicenda, utpote cui tanta inest gravitas ut infra aqvas etiam demergatur. (β) Si naturaliter moveretur, motu recto ferretur deorsum ad locum suum proprium, qvisit inferior. Hoc autem fieri neqvit, jam enim ante existit in suo loco proprio, eoque infimo, qvi centri obtinet rationem. (γ) Si moveretur Terra, seqveretur lapidem ē turri demissum, non posse in pedem turris cadere, qvōd tamen fieri videt qvivis, qvi rei hujus experimentum fecerit. (δ) Seqveretur qvoque globum explosum non attingere posse metam, si scilicet meta illa cum tellure motaretur. (ε) Accedit robur adsertioni nostræ etiam ex eo, qvōd stellas mutare locum, non verò terram videat qvivis: (ζ) Ut & ex eo,

eo quia tellus est in centro mundi quod non moveri apud omnes in confesso est. (1) Validissimum autem ex pandectis sacris habemus argumentum, utpote in quibus subindè, stabilitatis Terræ, mentionem fieri certum est: Neque vero Spiritum Sanctum in illis se ad captum hominum accommodasse *piè* quis dixerit, quasi videlicet cum intellectu errante Spiritus Sanctus erroribus se præbeat implicitum. Proinde quomodo Terra movebitur naturaliter? neq; vero violentus Terræ motus concedi potest. Non enim esset diuturnus, esset contra Naturam, fieretque per accidens. *Qui motum præter naturalem Terræ adscribunt, prius demonstrent tum illum motum, tum istius causam externam, post videbimus quid veritati Consonet, ait B. Scharffius in sua Physica.*

PROBLEMA ETHICUM.

An Omne Mendacium sit peccatum?

Variæ sunt variorum Philosophorum sententiæ de hâc quæstione, aliis eam simpliciter adfirmantibus, aliis negan-

tibus. Ut vero in hac controversia nos
 faciliiori procedamus viâ, notandum est,
 Mendacium distingvi solere in Officio-
 sum, Jocosum & Perniciosum, propri-
 eque sic dictum. Perniciolum solum di-
 cimus propriè Mendacium; quia pri-
 ora illa duo improprie saltem sic di-
 cuntur pro simulatione & dissimulati-
 one in casibus non obligantibus. vid.
 Admod. Rev. DN. Prof. Theol. Ord.
 Andreae Wanoerii Disq. Pract. Nec enim
 mendacii definitio iis adaptari potest.
 Quod vero etiam illa Mendacii nomine
 adpellitemus, excuset B. L. fas est, ut-
 pote cum & Doctores quidam Luthe-
 rani has loqvendi usurparint formulas.
Officiosum itaque quod adtinet, aliquid bo-
 ni in se continet, qui alicui prodest &
 nulli nocet, ac proinde non temerè ma-
 lum & merum peccatum dicendum,
 nam interdum non peccatum est, si
 quis occultet veritatem. E. G. Cum a-
 liquis potest se aut proximum, qui a-
 lioquin omninò periret, à morte libe-
 rare per celationem veritatis. Neque
 enim

enim actio illa conjuncta est cum pe-
 versa hominis pravitare, five inten-
 tione fallendi, sed potius honorem
 DEI bonique rationem & emolumen-
 tum proximi habet: Obstetricibus Ægy-
 ptiacis satis superq; suo id comprobanti-
 bus exemplo, dum Pharaoni rem totam
 non enunciarunt. Exempla etiam alia in
 Scriptura Sacra habemus Manifesta,
 quæ clarè demonstrant veritatem à qui-
 busdam esse dissimulatam, non vero pec-
 catum in eo commissum. Idem tenen-
 dum de *Joco/so*, quod fit ab aliquo non
 eo fine ut noceat proximo, sed potius ut
 illum oblectet: Internè non est malum,
 cum non suscipiatur ex cordis malitiâ,
 sed potius ut tædium præscindatur tem-
 poris & auditores oblectentur. Licet
 vero *μωρολογίαν* scriptura condemnet,
 notandum tamen est, non omnes Jocos
 in sacris literis esse prohibitos, quia Jo-
 corum mentionem sæpe faciunt, idque
 sine ulla repræhensione: Quin & id ob-
 servandum, quod dum Apostolus *εὐφρα-
 πλίαν* damnat non omnem Jocorum
 usum

usum, parcè & moderatè adhibitum, sed nimiam licentiam improbet. Quippe statim Mendacium hoc est reprehensione dignum, illicitumque si verecundiæ fines non observentur; Licitum vero, quando intra honestatis cancellos continetur. Tertium autem genus Mendacii quod diximus *Perniciosum*, fit mentiendi & fallendi libidine, proinde quoque malum est. Falsa enim est significatio vocum cum intentione fallendi. Et hoc illud est Mendacium quod in Præcepto Octavo, aliisque in locis prohibetur severè. De quo si nostra quæstio intelligatur Quæstio, affirmativa omnino omnibus veritatē sectantibus est tenenda. Plura potuissent tam in hujus, quam in cæterarum quæstionum illustrationem adferri; Verum cum & ingenii & facultatum curta id vetet supellex, filum hic abrumpere necessum habeo, officiosè âte Benivole Lector, petens, ut eorum, quæ meum ingenium in chartam con-
jicere quivivit, bonus æquusque
sis interpretes.

SOLI DEO GLORIA.

Præstantissime ac Politissime

DN. RESPONDENS.

Floribus ex variis ut apes sua dul-
cia libant;
Tu sic ex doctis undique docta legis.
Gratulor ergo tibi, sic gratulor atque
Parenti,
Pergito susceptis addere plura tuis.

*Amoris & honoris ergo
Contextuit*

*MATTHIAS Iström/
O - Bottn.*

Ad

Pereximium DN. RESPONENTEM,
Gratulatio sincera.

Sanè multi sunt, qui initio literas avidè ar-
cipiunt, hominumque doctorum choro ad-
sociari cupiunt; Verum laborem atque indu-
striam quibus conversationem illorum, & cul-
men honoris consequi possent, perferre recu-
sant. Maxima pars perversorum conciliis, pra-
vorum exemplis, voluptatum illecebris decepta,
per instabilem & infirmam ætatem consistere
ne

nequit. Sed pauci admodum inveniuntur qui
seriò cum ætate crescente literarum studio
delectantur, laborem scilicet non detestando,
difficultates & angustias omnes removendo,
summaque ope solidam in profundo latitan-
tem Sapientiam investigando, honorem cum
summi Numinis Gloriâ conjunctum, serò aut
nunquam moriturum, summo cum studio qua-
rere qui nituntur. His postremis te Pereximie
DN. JHÆEN Affinis & amice singularis an-
numerari gaudeo, qui animum ad studium li-
beralium artium ab ineunte adolescentia appu-
listi, nec à difficultatum & molestiarum ma-
gnis obstaculis te dimoveri passus es; Sed po-
tius ingenio, industriâque ista omnia evitasti,
& sic disputatione hâc doctè satis & concinnè
elaboratâ, viam quâ successu temporis ad so-
lidiora itur patefecisti; Gratulor insuper Pa-
renti tuo, quem suarum impensarum haud pœ-
nitebit. Gratulor adfinibus & propinquis re-
liquis, optatum gaudium. Pluribus te detinere
nolo, cum animum meum erga te satis super-
que jam dudum perspectum habeas, Firmet ita-
que te veri DEI robur, ut brevi ad culmen ho-
noris summum promoveas. Vale!

*Sic affini & amico singulari ex
animo gratulari voluit*

HENRICUS WEGELIUS O.B.

EIDEM:

Abstusas sophiæ res tractans sedulitatis,
Pieridum pueris testis es, egregiæ;
Hisce tuis studiis si gnauiter invigilâris,
Præmia Apollo dabit digna labore. vale!

Venâ gracili adposuit
ut potuit

H. L.

Ad eundem:

Vena tibi est Habilis, caram constanter amato
Artem, nam tales Ars redamare solet.
Adjuvet ergo ausus Dominus prope-
rantis OLAI,
Ut quoque postgenitis nomine notus
eas!

*Hisce pauculis cognato suo gratu-
lari & fausta ominari vo-
luit, ut debuit*

PETRUS PELANDER,
O. Bottn.

Literis, moribusque ornatisimo

DN. RESPONDENTI.

Fautori & Patriotæ suo honorando,

Egregius labor hic conscriptus Palladis arte
Ingenium prodit Respondentis studiumque,
Atque patere illi demonstrat culmen honoris,
Quod minime indoctis patet, & vacuis cere-
bellis,

Ingenium doctum doctissimus indidit illi
Juppiter, ut donis tandem cumulet eundem.

*Honoris debiti declarandi
causâ adjecit*

HENRICUS BÄNS, O.B.

AD

Pereximium DN. RESPONDENTEM

Αγαγεμαλὸς ὄπερ &

OLAUS ISAACI JHLCKEN

Add: uno E:

SALVE! HIC. CALAJOKENSI.

SALVE Cohorti qui Musarum es adnumeratus;
Quandoquidem ingenii Hic Clavi pellucet
acumen,

Monte è Parnassi tibi fert Fortuna salutem.
Captis pergito. Sic tibi gratulor optima
dicens:

Huic CALAJOKENSI debentur præmia multa.

Apollo per

NICOLAUM SUMMUM, O.B.